

مقالات منتخب

اولین کنفرانس ملی باستان‌شناسی و تاریخ هنر ایران

زنگنه، اهتمام و ویرایش

حسن‌هاشمی زرج‌آباد

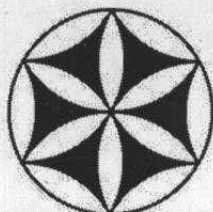
دانشیار گروه باستان‌شناسی دانشگاه مازندران

محمد قمری فتیده

استادیار گروه باستان‌شناسی دانشگاه مازندران

مرتضی عطایی

استادیار گروه باستان‌شناسی دانشگاه مازندران

انتشارات آریارمنا

مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی باستان‌شناسی و تاریخ هنر ایران

| نظارت، اهتمام و ویرایش: حسن هاشمی زرج‌آباد، محمد قمری فتیده، مرتضی عطایی |

| نوبت چاپ: نخست، ۱۳۹۸ | شمارگان: ۵۰ نسخه |

| بها: ۵۰۰۰۰ تومان |

| تارخا www.aryaramna.ir |

| آدرس: تهران، صندوق پستی | aryaramna@hotmail.com | info@aryaramna.ir |

| نشانی: تهران، صندوق پستی | ۱۴۵۱۵-۵۶۹ |

| تلفن: ۰۲۱۴۴۸۴۶۰۲۶؛ همراه: ۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶ |

| همه حقوق، این کتاب برای انتشارات آریارمنا محفوظ است. |

| تکثیر، انتشار، چاپ و بازنویسی این اثر یا بخشی از آن بدون مجوز کتبی و قبلی انتشارات آریارمنا ممنوع است و متخلفان بر پایه قانون «حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرداد قرار خواهند گرفت. |

این کتاب با کاغذ چاپی منتشر شده است

سرشناسه	کنفرانس ملی دوسالانه باستان‌شناسی و تاریخ هنر (نخستین، ۱۳۹۸؛ بلس)
عنوان و نام پدیدآور	مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی باستان‌شناسی و تاریخ هنر ایران؛ اهتمام و ویرایش حسن هاشمی زرج‌آباد، محمد قمری فتیده، مرتضی عطایی.
مشخصات نشر	۱۳۹۸. تهران: آریارمنا.
مشخصات ظاهری	مصور، جدول، نمودار؛ ۲۹×۲۲ س. ۳۵۶ ص.
شابک	978-622-95482-1-9
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	باستان‌شناسی -- ایران -- کنگره‌ها
موضوع	Archaeology -- Iran -- Congresses
موضوع	هنر -- ایران -- تاریخ -- کنگره‌ها
موضوع	Art -- Iran -- History -- Congresses
شناسه افزوده	۱۳۵۳ - گردآورنده، ویراستار هاشمی زرج‌آباد، حسن.
شناسه افزوده	گردآورنده، ویراستار، ۱۳۶۰ - قمری فتیده، محمد
شناسه افزوده	گردآورنده، ویراستار، ۱۳۶۳ - عطایی، مرتضی
رده بندی کنگره	DSR۴۴/ک۹ ۱۳۹۸
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	۵۶۳۶۵۳۸

مقدمه دبیران کنفرانس

در دنیای امروز «دانایی» یکی از محورها و شاخص‌های اصلی پیشرفت و تعالی هر جامعه محسوب گردیده و دانشگاه‌ها به‌عنوان موتور محرکه علم و دانایی نقش مؤثری در رسیدن به دانایی محوری بر عهده دارند. تولید، بسط و گسترش علم تأثیر عمیقی در تمام حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور دارد. به تعبیر دیگر تولید علم و توسعه علمی به‌عنوان موتور محرکه توسعه همه‌جانبه و پایدار کشورها نقش عمده‌ای را ایفا می‌کند. امروزه تمامی کشورهای توسعه‌یافته و یا در حال توسعه برای حفظ یا ایجاد بنیان‌های توسعه‌یافتگی و ارتقاء قدرت رقابت خود با دیگر کشورها، علم و فناوری را به‌عنوان محور اصلی فعالیت‌های خود مورد توجه قرار می‌دهند و بودجه‌های کلانی را به فعالیت‌های تحقیقاتی اختصاص می‌دهند؛ بنابراین سنجش حقیقت علمی به‌منزله سازوکار مؤثر و تعیین‌کننده در توسعه ملی را نمی‌توان کم‌اهمیت تلقی کرد، چراکه پژوهش، دانش تولید می‌کند و کاربرد دانش در عمل، سبب توسعه می‌شود.

مسئولیت توسعه تحقیقات و تولید دانش بر عهده دانشگاه‌ها است که با توجه به امکانات، توانایی‌ها و تجارب علمی انتظار می‌رود که آن‌ها این رسالت را به بهترین نحو انجام برسانند و نقش‌های متعدد خود را در پاسخگویی به مسئولیت‌های ماهوی و اجتماعی خویش ایفا کنند. از جمله مهم‌ترین موضوعات مطرح در فرآیند توسعه علمی برگزاری کنفرانس‌ها و سمینارهای علمی توسط دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی است. دانشگاه‌ها به دلیل وجود ظرفیت‌های علمی فراوان در سطح اساتید و دانشجویان، پتانسیل خوبی برای فعال‌سازی دانش‌های علمی و فناوری را دارا می‌باشند. دانشگاه‌های مازندران یکی از نهادهای آموزشی و پژوهشی کشور است که با فعالیت‌های مؤثر خود کمک شایانی به «تولید علم» و تحقق «دیپلماسی علمی» ایران کرده است.

در این راستا گروه باستان‌شناسی دانشگاه مازندران در راستای اغای روحیه جست‌وجوی و کاوشگری جامعه علمی باستان‌شناسی با ایجاد دبیرخانه دائمی کنفرانس باستان‌شناسی و تاریخ هنر اقدام به برگزاری «نخستین کنفرانس ملی دوسالانه باستان‌شناسی و تاریخ هنر» باهدف: هم‌اندیشی متخصصین، اساتید و صاحب‌نظران باستان‌شناسی و تاریخ هنر در مورد آخرین دستاوردهای پژوهشی در این حوزه، معرفی ابعاد و قابلیت‌های رشته باستان‌شناسی و تاریخ هنر در سطح کشور برای ایجاد انگیزه جهت جذب دانشجویان، اساتید و پژوهشگران، ایجاد بستر مناسب برای تحقیق و پژوهش و ارتقاء سطح علمی کشور در حوزه مطالعات باستان‌شناسی و تاریخ هنر، بررسی دستاوردها فرصت‌ها و آسیب‌های رشته باستان‌شناسی و رشته‌های تاریخ هنر ارائه راهکارهای مناسب جهت رفع مشکلات، ایجاد ارتباط بین دانشگاه‌های مجری رشته باستان‌شناسی و تاریخ هنر با مراکز علمی تحقیقاتی کشور در تاریخ ۱۱ و ۱۲ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۸ خورشیدی در دانشکده هنر و معماری دانشگاه مازندران کرد. لازم به ذکر است که این نخستین بار است که کنفرانسی با عنوان باستان‌شناسی و تاریخ هنر در سطح ملی برگزار می‌گردد و انتظار می‌رود با توجه به قرابت و نزدیکی موضوعات و محورهای پژوهشی این دو رشته نتایج مثبتی را برای جامعه علمی باستان‌شناسی و هنر به همراه داشته باشد.

از مهم‌ترین سیاست‌های دبیرخانه کنفرانس چاپ و انتشار مقالات نویسندگان و پژوهشگران محترمی است که نتایج دستاوردهای علمی و پژوهشی خود را در قالب چکیده و مقاله کامل به دبیرخانه ارسال کردند. دبیرخانه کنفرانس مسائل

تخصصی باستان‌شناسی و تاریخ هنر را در دستور کار خود قرار داد و با توجه به اینکه کنفرانس مذکور نخستین تلاش جهت پیوند و نزدیکی هر چه بیشتر متخصصان تاریخ هنر و باستان‌شناسان ایرانی است تلاش گردید تا فراخوان مقالات بر مبنای موضوعات و محورهای تخصصی این دو حوزه متمرکز گردد. مهم‌ترین محورهای تخصصی مدنظر کنفرانس که مقالات ارسال‌شده مطابق با آن نگارش گردید عبارت‌اند از:

باستان‌شناسی

راهبردهای باستان‌شناسی ایران در یک‌صد سال گذشته: تاریخچه، چالش‌ها و راهکارها

رویکردهای میان‌رشته‌ای در باستان‌شناسی ایران

باستان‌شناسی دریایی (ساحلی، زیر آب، شناورها)

انسان‌شناسی پیش‌ازتاریخ ایران

باستان‌شناسی پارینه‌سنگی ایران

نظریه‌ها و راهبردهای نوسنگی‌گرایی در ایران

ظهور رابع پیچیده در دوره مس و سنگ: الگوی استقرار، اقتصاد، رتبه‌بندی اجتماعی، فناوری‌ها و برهم‌کنش‌ها
دوران مفرغ در فلات ایران: حاکمان و جامعه، تولید و توزیع مؤسساتی، روابط فرهنگی و تجاری فلات ایران در عصر آهن

کاربرد روش‌ها و ملاحظات مان‌شته‌ای در پژوهش‌های دوران تاریخی

جایگاه و اهمیت متون و اسناد نوشتاری در پژوهش‌های باستان‌شناسی تاریخی

باستان‌شناسی عیلام: حلقه مفقوده باستان‌شناسی تاریخی

اهمیت و ضرورت مطالعات شناسی - فسیل - زبانی باستانی در پژوهش‌های باستان‌شناسی تاریخی

کاربست لایه‌نگاری و روش‌های گاه‌نگاری معاصر در پژوهش‌های دوران تاریخی

الگوهای استقرار در محوطه‌های تاریخی ایران

برهم‌کنش‌های فرهنگی محوطه‌های تاریخی ایران: سلطان هم‌جوار

چشم‌اندازهای نوین در مبانی نظری و روش‌شناسی باستان‌شناسی تاریخی ایران و جهان

از میراث بازمانده تا آثار معاصر: آسیب‌شناسی و چالش‌های باستان‌شناسی دوران اسلامی به‌عنوان دوران زنده و پابرجا

جایگاه ادبیات شفاهی و مکتوب در حوزه مطالعات باستان‌شناختی دوران اسلام

از مجموعه‌ها تا موزه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی: شناسایی، گردآوری، مسند نگارش، حفاظت، عرضه و نشر آثار

مطالعات باستان‌سنجی و فناوری اطلاعات در حوزه باستان‌شناسی دوران اسلامی: سیر تحول، کاربرد و دستاوردها

شبکه‌های ارتباطی: بستر جغرافیایی و نقش راه‌ها در مبادلات اقتصادی، سیاسی، نظامی، مذهبی و اجتماعی

باستان‌شناسی پهنه‌های فرهنگی شهری و برون‌شهری و بناهای دوران اسلامی و احیاء و کاربری آن‌ها با نگاه به

چالش‌های امروزی میراث باستان‌شناختی، آمایش فرهنگی سرزمین و حیات پایدار

هنر

رویکردها و روش‌های پژوهش در حوزه تاریخ هنر ایران (پیش از اسلام و دوران اسلامی)

نظریه‌های شاخص در حوزه مطالعات تاریخ هنر و امکان‌سنجی استفاده از آن‌ها در هنر ایران

جایگاه مطالعات میان‌رشته‌ای در پژوهش‌های تاریخ هنر (علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پزشکی)

چالش‌های پیش روی پژوهش در تاریخ هنر ایران

تجزیه و تحلیل فرمی و محتوایی آثار معماری ایران

مطالعه تزئینات وابسته به معماری در آثار معماری ایرانی
نقش معماری کهن ایران در توسعه معماری جهان اسلام در ادوار مختلف
ارتباط ادبیات و دیگر هنرها در دوره اسلامی
نقش بسترهای اقتصادی و اجتماعی در رشد و تعالی تاریخ هنر ایران
منبع‌شناسی تاریخ هنر ایران (پیش از اسلام و دوران اسلامی)
رویکردها و روش‌های پژوهش در حوزه تاریخ هنر ایران (پیش از اسلام و دوران اسلامی)
نظریه‌های شاخص در حوزه مطالعات تاریخ هنر و امکان‌سنجی استفاده از آن‌ها در هنر ایران
جایگاه مطالعات میان‌رشته‌ای در پژوهش‌های تاریخ هنر (علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پزشکی)

چاپ و انتشار سه مجلد کتاب شامل چکیده مقالات، مجموعه مقالات کامل و کتاب مقالات منتخب از مهم‌ترین دستاوردهای دبیرخانه است که هم‌زمان با روزهای برگزاری کنفرانس (۱۱ و ۱۲) اردیبهشت منتشر و در اختیار نویسندگان و پژوهشگران و شرکت‌کنندگان کنفرانس قرار گرفت. همچنین به‌منظور انتشار و دسترسی گسترده علاقه‌مندان به مجموعه مقالات نشرشده کنفرانس، فایل pdf کتاب‌ها در وب‌گاه کنفرانس به آدرس www.arc-art.ir نمایه گردید.

مجموعه پیش رو شامل ۴۲ مقاله منتخب باستان‌شناسی و تاریخ هنر است که از میان ۲۲۶ مقاله‌ی منتشرشده در کتاب الکترونیکی کنفرانس نیز به سه و در این مجلد به چاپ رسیده است. بی‌تردید مقالات دیگری نیز از نظر کیفی شایسته انتخاب و چاپ در این مجلد بوده‌اند؛ لیکن محدودیت تعداد صفحات و نیز تصمیم شورای سیاستگذاری کنفرانس مبنی بر تنوع موضوعی پژوهش‌های منتخب، مانع از مقالات را از فرایند انتخاب خارج نمود.

بدون تردید برگزاری این رویداد علمی مهم، بدون حمایت و مساعدت حوزه معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه مازندران و دانشکده هنر و معماری دانشگاه مازندران، محتمل نبود. لذا بر خود لازم می‌دانیم از حسن توجه و مساعدت آقایان دکتر فاطمی معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه مازندران و جناب آقای دکتر سید رسول موسوی حاجی ریاست محترم دانشکده هنر و معماری دانشگاه مازندران تقدیر و تشکر نماییم.

همچنین سرورانی که برپایی «اولین کنفرانس باستان‌شناسی و تاریخ هنر» مرهون زحمات آن‌هاست:

- اعضای کمیته علمی و داوری کنفرانس که دبیرخانه را در انجام رسالت سنگین علمی و داوری مقالات یاری رساندند.
- اعضای محترم کمیته اجرایی کنفرانس آقای احسان مدیر عمری محترم دانشکده هنر و معماری؛ آقای سید رضا موسوی میرکلا مدیر عمومی دانشکده میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری دانشگاه مازندران؛ آقای غلامی‌فر کارشناس محترم حوزه پژوهش و فناوری دانشگاه مازندران؛ آقای مهری کارپرداز حوزه پژوهش و فناوری دانشگاه مازندران؛ آقای علی‌اکبری مسئول دفتر ریاست دانشکده هنر و معماری؛ آقای محمدامین منفرد مدیر روابط عمومی دانشکده هنر و معماری؛ آقای محمدکاظم دیوسالار و آقای اسماعیل فرضیانی همکاران محترم دانشکده میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری دانشگاه مازندران.
- ریاست محترم انجمن علمی باستان‌شناسی ایران و رئیس محترم گروه باستان‌شناسی شورای متون پژوهشگاه علوم انسانی جناب دکتر سید مهدی موسوی
- ریاست محترم اداره کل میراث فرهنگی صنایع‌دستی و گردشگری مازندران جناب مهندس فرزانه
- معاونت محترم اداری و مالی دانشگاه غیرانتفاعی مارلیک نوشهر جناب آقای هدایت کیالاشکی
- ریاست محترم موسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران جناب آقای دکتر مصطفی ده پهلوان
- ریاست محترم دانشگاه تربت‌حیدریه جناب دکتر محمدحسن فتحی

- ریاست محترم دانشکده میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری دانشگاه مازندران جناب آقای دکتر حمیدرضا مشایخی
- مدیر محترم امور مالی دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار جناب آقای دکتر حمیدرضا ایزدی
- ریاست محترم شورای اسلامی شهر نوشهر جناب مهندس محسنی بندی
- ریاست محترم شورای عالی استان مازندران جناب آقای دکتر فرزین محمودی

تقدیر و سپاس ویژه از زحمات و تلاش‌های ارزشمند سرکار خانم هانیه حسین‌نیا دانشجوی کارشناسی ارشد باستان‌شناسی دانشگاه مازندران و مسئول محترم دبیرخانه که با عشق و علاقه و انگیزه فراوان یاری‌رسان دبیرخانه کنفرانس بودند و همچنین از زحمات آقای مهرداد قربانی مقانکی، خانم صبا غلامی و آقای ایمان خسروی دانشجویان دکتری باستان‌شناسی دانشگاه مازندران، آقای شروین قیداری، خانم نسار باباخانیان، خانم نعیمه شریفی و آقای مهدی لطفی‌پور دانشجویان کارشناسی ارشد باستان‌شناسی دانشگاه مازندران سپاسگزاری می‌گردد. در پایان مراتب قدردانی و سپاس خود را از زحمات و همکاری صمیمانه جناب آقای شاهین آریامنش مدیر محترم انتشارات آریارمنا در انتشار این مجلد اعلام می‌نماید.

دبیران علمی و اجرایی کنفرانس
 اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۸ خورشیدی
 دانشکده هنر و معماری دانشگاه مازندران